

Memòria i testimoni

Narcís Garolera
Galeries del record.
Memòries d'un filòleg
 Ed. de 1984, Barcelona, 2019.

Aquest llibre planteja des de l'inici dues qüestions. Què fa que una persona se senti impel·lida a escriure i publicar sobre la seva vida? Quin sentit té publicar unes memòries? El dilema —narcisisme o deure moral— recorre les pàgines del volum. El professor Garolera es decanta per l'opció de salvar els fets de la desmemòria col·lectiva. Comença pel pintoresquisme de la ciutat que el va veure néixer, en aquells anys cinquanta, en què el seminari era el centre de la vida estudiantil, i la seva família el prototipus d'una societat patriarcal i d'economia molt i molt justa. La segona qüestió que va apareixent a cada pàgina és l'estat real del català. En uns anys en què el català estava perseguit i la repressió era ben real i contundent, la societat era nuclearment catalana. A la Plana tots parlaven català i el castellà només era emprat pels forasters. Sense que Garolera s'hagi proposat de fer un estudi sociolingüístic de l'evolució de l'ús del català, el lector veu a davant dels ulls els contrastos entre l'ús del català als anys cinquanta, seixanta i setanta i la realitat actual, en plena democràcia, on no hi ha persecució teòrica. El català ha perdut la batalla? La seva passió és la llengua; el seu compromís és i ha estat la llengua. Els anys d'estudi, la investigació i la docència són cabdals en la seva biografia. Van suposar el contacte amb els grans professors, filòlegs entusiastes. Eren moments en què el professorat i l'alumnat mantenien estrets lligams de proximitat. El lector pot tenir la sensació que aquell nucli de vida universitària era una mena d'oasi on es trobaven: la universitat, l'ateneu, congressos, universitats d'estiu, conferències... Després vindrà el pas per l'Administració educativa, les trifulgues oposidores, l'animadversió d'altres catedràtics. Un cert desencís impregna l'última part del llibre.— G.O. de L.B.

**Llorens Artigas
 vist per la seva filla**

Mariette Llorens Gardy
Facècies d'en Llorens Artigas
 Pagès, Lleida, 2022.

És indiscutible el prestigi de l'artista ceramista Josep Llorens Artigas. Ara, la seva filla Mariette ens n'aporta, amb aquesta publicació, el vessant humà a través de les relacions i les vicissituds que visqué al llarg dels anys. El llibre, de manera molt original, planera i divertida, és una font documental, al mateix temps que l'autora ha sabut recopilar, cronològicament, les vivències i els interessos del seu pare des que obtingué la primera feina el 1907. El llibre compta amb una breu introducció de Josep Casamartina que comenta els barrets que Llorens Artigas portava habitualment. La publicació també s'acompanya de moltes fotografies, provinents tant d'arxius privats com familiars, i algunes d'inèdites. La compaginació ha permès, a banda d'il·lustrar el biografiat, de sumar-hi la producció de l'artista i, en aquest sentit, es converteix en un incentiu més de coneixença ple d'interès. Llorens Artigas tingué diferents tallers, com és sabut (París, Barcelona, i Gallifa). D'altra banda, la seva obra va generar un epistolari força ampli, relacionat amb els encàrrecs de feina o les exposicions en galeries i museus. La predisposició de Llorens a conrear amistats, com molt bé documenta la seva filla, constitueix un incentiu per conèixer les relacions que al llarg dels anys es deriven del seu cercle d'amistats. El fil conductor sempre és el seu treball, fins al punt que quan s'incendià, el 1950, el taller de París i l'artista hi acudí per recollir allò que es podia salvar, la instantània presa per Sabine Weiss ens el presenta enderiat en la feina de preparar els esmalts i amb un barret improvisat fet amb paper de diari. El llibre, que és construït en bona part a partir de les vivències de Mariette i de les fonts que ha pogut consultar, aporta al lector tant el perfil de l'artista ceramista com la coneixença del context.— M.V.

Ho volem tot

Xavier Ferré Trill
Temps de Germania Socialista (1970-1977). L'origen del sobiranisme polític valencià
 Tirant Humanidades, València, 2022.

Ho volem tot, era el desig d'aquella colla de joves que conformaren la Germania Socialista. Molts d'ells eren fills de treballadors que mai no havien somniat que algú de la família arribaria a estudiar a la Universitat. Era l'època en què en certs àmbits socials suraven els eslògans que s'havien sentit el maig del 68 a França, a les concentracions dels hippies a Califòrnia, a les manifestacions obreres d'Alemanya i als moviments d'emancipació nacional del tercer món. I tot el que volien anava en el mateix paquet: la defensa dels drets dels pobles oprimits, la llibertat individual de la persona, el suport a la classe treballadora. La història d'aquesta gent és la història que tracta d'explicar, analitzar i fer entendre Xavier Ferré Trill en el seu llibre. L'autor, un bon historiador, ha escrit un volum molt documentat en el qual, fil per randa, tracta i aprofundeix en tots els aspectes d'aquell moviment politicocultural. Treballa amb fonts orals i directes, a partir d'entrevistes, cartes i missatges personals i de documents inèdits que ha pogut trobar en fons i biblioteques particulars. Descriu la trajectòria personal de molts dels militants d'aquella colla de gent. Una història de vida o de les situacions viscudes. Com diu l'autor: «Germania Socialista arribà a ser una formació política *sui generis* que tenia un "cap" molt gran i un "cos" (obrer) molt petit.» Es treballava amb l'objectiu de passar d'un valencianisme genèric, propi dels anys seixanta, a un valencianisme polític, en uns moments en què tenia lloc un canvi estructural en l'economia valenciana que condicionava i exigia una nova percepció nacional arrelada al país. En aquesta nova perspectiva de país, Germania afirmava que «valencianisme i socialisme són la mateixa lluita». La radicalitat

ideològica i cultural que plantejà GS qüestionà de pla l'estratègia dels partits comunistes, especialment la del PCE. També fou capdavantera en temes d'ecologia, feminisme, joventut, política carcerària, explotació de la dona, antipsiquiatria, model d'autoorganització política, etc. Aquest és un llibre que cal llegir perquè mostra la lògica interna d'una organització política d'un temps històric concret i el seu debat cultural i polític —encara actual— sobre els conflictes interns que genera la defensa de les diverses identitats que conviuen dialècticament en la societat valenciana (identitat de classe, identitat nacional, identitat de gènere,...), i, per tant, un llibre que serveix per a repensar idees, la majoria de les quals ben allunyades del valencianisme líquid que de vegades es manifesta hereu d'aquest llegat, tant distant com, segurament, irreplicable.— J.-A.Y. i N.N.